

Neo-Liberal İktidarın Kerberosu : Kent

The Cerberus of Neo-Liberal Power: The City

Sinan ÇİNAR¹

ÖZ

Varoluşlarından bu yana kentler iktidarların yoğunlaşma merkezleri olmuştur. Bu yoğunlaşma hali kaçınılmaz olarak kentler ile iktidar arasında diyalektik bir ilişkiyi de var etmiştir. Gordon Childe'in "kentsel devrim" olarak tanımladığı süreçte birlikte kentler nüfusu, sermayeyi ve iktidarı kendine çekmeye başlamıştır. Bu süreç özellikle Sanayi Devrimi ile birlikte hız kazanmış ve kenti şekillendirmeye başlamıştır. İktidar kenti yaratırken kent de her daim iktidar ilişkilerinin üretildiği, sahnelendiği ve yeniden üretildiği yerler olmuştur. Kentler, üretimin ve yeniden üretimin merkezleri olmakla birlikte; iktidarın hem "kapı bekçilerini" hem de "mezar kazıcılarını" eş zamanlı olarak üretmiştir. İktidar "kapı bekçilerini" yaratmak adına bir yandan fiziki müdahaleler ile "yapılı mekânı" şekillendirirken bir yandan da toplumsal müdahaleler ile "kent kimliğini" inşa etmek istemiştir. Bu süreci hegemonya, habitus, güvenlik düzeneği, yönlendirilmiş tüketim toplumu vb. kavramlar ile birlikte düşünerek neo-liberalizmin kenti nasıl kavradığı hususu bu çalışmanın merkezine konumlandırılmıştır. Çalışmanın iddiası neo-liberal ideolojinin, kavrayış ve kurgulayış şekliyle günümüzde kenti iktidarın kerberosu yani iktidarın koruyucusu haline getirmeye çalıştığıdır.

Anahtar Kelimeler: Kent, Kent Kimliği, Habitus, Güvenlik Düzeneği, Tüketim Toplumu

ABSTRACT

Since their existence, cities have been centers of concentration of powers. This state of concentration has inevitably created a dialectical relationship between cities and power. With the process defined by Gordon Childe as "urban revolution", cities began to attract population, capital and power. This process accelerated especially with the industrial revolution and started to shape the city. While power creates the city, the city has always been the place where power relations are produced staged and reproduced. Although cities are centers of production and reproduction produced both the "gatekeepers" and the "grave diggers" of power. In order to create "gatekeepers", the government wanted to shape the "built space" with physical interventions on the one hand, and to construct the "urban identity" with social interventions on the other hand. Considering this process together with the concepts of hegemony, habitus, security dispositif, directed consumption society, the issue of how neo-liberalism comprehends the city is positioned at the center of this study. The claim of the study is that the neo-liberal ideology is trying to turn the city into a Cerberus of power, with the way it is conceived and constructed.

Keywords: Urban, City Identity, Habitus, Security Dispositif, Consumption Society

¹ Corresponding Author | Yetkili Yazar: Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, cinar.sinan@student.atilim.edu.tr 0000-0003-0834-5073

GİRİŞ:

Dünya tarihi, şehirli insanın tarihidir (Weber, 2018: 41). Bu tarih içinde kentin izini Neolitik Devrime kadar sürmemiz mümkün. Bu kadar uzun bir geçmişe sahip olan kenti, tarihsel bir bağlam içinde oturtup o bağlam içinde değerlendirmek gerekir. Kentin tarihine baktığımızda, kenti iktidarın bir ürünü ve aynı zamanda yaratıcısı ve iktidarın denetim mekanizması olduğunu görürüz. Tarihsel süreçte iktidar dolayısıyla kent ve devlet kurumlarının iç içe geçmişlik ve birbirini tamamlayıcılık hali iki kurumun işlevlerinde de kendini göstermektedir. Devletin işlevleri toplumun ortak çıkarına, egemen sınıfın çıkarına ve devletin kendi çıkarına hizmet olmak üzere üç ana başlık altında toplanabilir (Eroğul, 2020: 23-33; Poulantzas, 2014:219-302; Gramsci, 1986: 179-187). Kentler de devletin organik bir parçası olarak bunlardan farklı işlevlere sahip değildir (Ayman Güler, 2013: 188).

Böyle olmakla birlikte devlet ve kent kurumları durağan, sabit yapılar değildir. Dönemsel olarak bu kurumların değiştiği/dönüştüğü, bu değişimle birlikte devlet ve kent kurumlarının işlevlerine verilen önem ve ağırlığın da farklılaştığı görülmektedir. Devlet ve kent kurumlarında dönemsel değişimlerin kapitalizmin dönemsel krizleri ile örtüştüğü görülmektedir. Kapitalizmin kriz dönemlerinde kentin bu krizi aşmak için kullanıldığını tarihi süreç boyunca görmekteyiz. 1848-1873 kriz dönemi sonrasında Hausmann ekolü militarist kent planlamasını görürken; 1929 Büyük Buhranı'ndan sonra talep yaratma merkezleri, 1970'lerdeki birikim krizinden sonra ise sermaye birikim merkezleri olarak kentler ön plana çıkmıştır. 1970'lerde yaşanan ekonomik kriz, devlet ve kent yönetiminin, toplumun ortak çıkarına hizmet işlevini küçültmeyi ve egemen sınıfın çıkarına hizmet işlevini artırmayı savunan neo-liberal politikaları da beraberinde getirmiştir.

Neo-liberal politikalar eşliğinde uygulanan yapısal uyarılama programlarında “desantralizasyon” önerisi ağırlıklı yer tutmuştur (Ayman Güler, 2016: 245). Ayman Güler (2016: 247) bu yaklaşımı “yerel yönetimlere saldıran, yerel yönetimci bir tavır” olarak tanımlamaktadır. Bu yaklaşım, kent yönetimlerinin yetkisini sayıca artırırken mali yapısını zayıflatan, hizmetleri yerelleştiren ve piyasalaştıran, karar mekanizmalarına çıkar gruplarının müdahalesini mümkün kılan bir yönetim yapısını ortaya çıkarmıştır.

Neo-liberal politikalar eşliğinde imalat sanayisi küresel güneydeki ucuz emeğin peşinden koşarken, finans sermayesi insanların barınma vb. ihtiyaçlarını spekülasyon yoluyla büyük kâr kaynaklarına çevirmiştir (Brown, 2021: 18). Neo-liberal politikalar eşliğinde sermaye o güne kadar eşi olmayan bir şekilde kendini maddi üretimden bağımsız kılmıştır (Harvey, 2015b: 32). Kapitalizm kendini korumak amacıyla kültürel bir sistem oluşturmak gibi eski aldatmacalarına da devam etmektedir (Ritzer, 2011: 225-26). 1970'lerden sonra geleneksel sanayi imalatından “post-sanayi” tüketim kültürüne ve hizmet sektörüne bir kayma olmuştur (Eagleton, 2018: 18). Bu süreçte sermaye artık kentsel mekânı bir meta, bir finansal varlık olarak kullanmıştır (Merrifield, 2017: 18). Eşzamanlı olarak kentlerde tüketim kültürü de hâkim kılınmıştır.

Bu tarihsel süreç içerisinde iktidar kentte hem “kapı bekçilerini” hem de “mezar kazıcılarını” üretmiştir. Ancak biz bu çalışmada iktidar-kent ilişkisini çözümleme çabamızda “kapı bekçileri” üzerinde yoğunlaşacağız. Makalede öncelikle kenti oluşturan unsurlar ifade edilecek, kenti ve kenti oluşturan unsurların iktidarla ve kendi aralarındaki ilişkisi tanımlanmaya çalışılacak ve failerin içinde buldukları, iktidarcı yaratılan yapısal mekân içerisinde tanımlanmış davranış kalıplarını sergilemeye yönlendirildikleri ifade edilmeye çalışılacaktır.

Bunu yaparken de hegemonya, habitus, güvenlik düzeneği, tüketim toplumu kavramlarını melezleyerek kent-iktidar ilişkisi tanımlanmaya gayret edilecektir. Bu süreçte “faili feda etmeden, bununla birlikte yapının da fail üstündeki tesirini de göz önünde bulundurmadan vazgeçmeden”

(Bourdieu, 2021: 173) kent-iktidar ilişkisi gösterilerek bugünün kentinin farklı yöntemlerle neo-liberal iktidarın bekleliğini yaptığı savı ortaya konmaya çalışılacaktır.

Makalenin savı ortaya konmaya çalışılırken nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Bu bağlamda kent, iktidar ve kent kimliği konularında yayımlanmış kitap ve lisansüstü tezler incelemeye dahil edilmiştir.

1. İktidar ve Kent

İktidar olgusunu sadece şiddet uygulama, cezalandırma, yasaklama kavramları üzerinden tanımlamaya çalışmak, günümüzdeki iktidar yapılarını anlamak adına yetersiz olacaktır. Günümüzde iktidar; alışkanlıkları, değerler dizisini, arzu ve isteği üreterek kendini de yeniden üreten bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bugünkü dünyada iktidar, tek merkezli ve tek boyutlu bir yapı sergilemeyip, toplumun tüm katmanları ve kurumları içerisinde gündelik hayatın tüm alanlarına yayılan, ekonomik, kültürel ve sosyolojik boyutları bulunan ilişkiler ağıdır. Bu ilişkiler ağı içerisinde neo-liberal iktidar, oluşturduğu hegemonya ile varlığını koruyacak ve devam ettirecek değerler dizisini, ritüelleri ve alışkanlıkları gündelik kent hayatı içerisinde oluşturmakta ve sergilemektedir.

Neo-liberal hegemonyaya ait pratiklerinin oluşturulduğu ve sergilendiği sahne olarak kent kavramı, sıfat (antik / feodal / kapitalist / sosyalist / akıllı / kompakt / dirençli / yavaş / neo-liberal kent vb.) kullanılmaksızın tek başına kentle ilgili anlatılmak istenen her şeyi gözler önüne serer mi? Kanımızca hayır. Zaman ve mekânda değişen anlamı ve işleviyle kent kavramını sıfatsız bir biçimde kullanmak, sıfat kullanmadan kenti anlamaya / anlatmaya çalışmak temelde kenti toplumsallıktan arındırma çabasıdır. Bu anlayış çerçevesinde bu çalışma içerisinde “kent” kavramının kullanımında ifade edilmek istenen olgu / kavram neo-liberal kenttir. Bugünün kentini anlamak / anlatmak için kent olgusunun / kavramının önüne neo-liberal sıfatının getirilmesi zorunludur, zira son elli yıl içerisinde kenti yeniden şekillendiren neo-liberal ideoloji ve pratiklerdir.

Weber kenti tanımlarken hâkim ekonomik bileşenin dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir (Weber, 2018: 78). Marx ve Engels de üretim tarzlarının tarihinde ve dönüşümünde kentlerin önemli yer tuttuğunu ifade etmiştir (Bottomore, 1993: 330). Bu açıdan bakıldığında neo-liberal üretim tarzına geçişle birlikte kent kavramının önüne neo-liberal sıfatının gelmesi gerektiği açıkça ifade edilebilir. Bu noktadan sonra “kent” kavramının kendisini incelemeye koyulmak gerekmektedir.

Bütünün parçalarının, bir bütünlüğün parçaları olarak birbirleriyle nasıl ilişki kurduğu görülmeden bütün ve parçalar anlaşılabilir (Merrifield, 2012: 59). Bu çerçeveden bakıldığında diyalektik bütünlük olarak kent, “yapılı (kentsel) mekân” ve “nüfus” arasındaki ilişki; “nüfus” içerisindeki “sınıfsal çelişki” anlaşılmasından çözümlenemez. Diyalektik bir bütünlük olarak kent “yapılı mekân”, “nüfusun” ve “sınıfsal mücadelenin” ürünüdür, yaratıcısıdır, sahnesidir. Kent içerisinde yapılı mekân ile nüfusun davranış örüntüsü arasında Merrifield’in (2012: 19) “kentsel diyalektik” olarak adlandırdığı karşılıklı bir ilişki bulunmaktadır.

Yapılı (kentsel) mekân, yapılardan (konut, iş yeri, avm, cami, okul, yol vb.) oluşan, kentlilerin algıladığı ve tüm kentsel fenomenlerin ilişkilendiği bir bütündür. Yapılı mekân barındırdığı ilişkilerle (ekonomik, sosyal, kültürel, dinsel, siyasal, vb.) çok boyutlu bir özellik sergilemektedir (Çınar, 1994: 1). “Yapılı mekân” şeylerin sadece mekânda yer işgal etmesi ile değil, aynı anda zamanın belli bir kullanımını da ifade eder. Zaman kullanımı olarak “konutların ve kentlerin biçimi, anıtlar, kent merkezlerinden kent dışına uzanan yolları” ile ifade edilir (Lefebvre, 2007: 172).

“Yapılı mekâna” çok yakından bakmanın neden olduğu miyopluk nedeniyle “yapılı mekân” içerisinde “nüfusun” gündelik pratiklerinin altında yatan yapılar ve iktidar ilişkileri gözden kaçabilmektedir (Bourdieu, 2021: 162). “Nüfus” her yerde bulunan iktidarlara, diyalog içindedir (Lefebvre, 2007: 137) Kentin gerçekleşmesi / var olması hem toplumun bütününe hem de bütün mekâna egemen olmayı gerektirir (Lefebvre, 2007: 220). Bugün dünya nüfusunun yarısından fazlası kentlerde yaşıyor ve

iktidar açısından kentsel “nüfus” ve kentsel “yapılı mekân” kontrol edilmesi gereken bir mefhum haline gelmiştir. “Nüfus” hem üretim hem de tüketim sürecinin başat aktörü olup, nüfusun üretilmesi ve davranış kalıplarının kontrol altına alınması iktidar açısından büyük önem arz etmektedir.

Kent, Castells için nüfusun, emek gücünün yeniden üretiminin mekânsal birimidir (Merrifield, 2017: 17). Althusser’in (2002: 23) belirttiği üzere “emek gücünün yeniden üretimi sadece emeğin niteliksel ve niceliksel yeniden üretimini değil, bununla birlikte düzenin kurallarına boyun eğmesinin yeniden üretimini de gerektirir.” Bu açıdan kentlerin kontrol edilmesi iktidarın öncelikli hedeflerindedir.

Kent, iktidar açısından bir uyum alanı olmayıp aksine bir mücadele sahasıdır. Kent, farklı şeyler amaçlayıp, farklı şeyler yapan, apayrı şeylerden zevk alıp, apayrı şeylerden mutlu olan insanların mekânıdır (Bumin, 2016: 48). Kent, büyüyen çelişkilerin odak noktasıdır (Harvey, 2016b: 187). Kentin gündelik hayatı başlangıcından itibaren hiçbir zaman yitirmediği çelişki ve kesif bir iç mücadele olasılığını içinde barındırmıştır (Mumford, 2019: 61-67). Kent, yöneten ve yönetilen sınıflarla ilişkili ikili bir diyalektik içinde, mevcut olan toplumsal düzenin yeniden üretilmesi için gereken bir dizi işlevi edinmiştir (Castells, 2017:101).

Kent ve iktidar ilişkisini kentin işlevleri üzerinden ifade edecek olursak, kentler düzeni koruma ve sürdürme, işgücünün kendini yeniden üretmesine katkıda bulunma ve sermaye birikiminin düzenliliğini sağlama işlevlerini yerine getirmektedir (Güler, 2013: 273). Neo-liberal iktidar devamlılığını sağlayabilmek adına kentin bu işlevleri yerine getirebilmesine muhtaçtır. Yani nesne olarak “yapılı mekân” ve özne olarak “nüfus” neo-liberal iktidar için elzemdir. Yunan mitolojisinde Hades’in yönettiği yeraltı dünyasına bekçilik yapan üç başlı köpek kerberos gibi kentler de neo-liberal iktidarların yönettiği dünyanın bekçiliğini yapmaktadır. Neo-liberal hegemonya kendini koruyabilmek ve devamlılığını sağlayabilmek adına kendi kerberosuna, yani kente ihtiyaç duymaktadır.

2. Nesne Olarak Kent

Foucault’nun (2021: 145-148) belirttiği üzere kentteki yaşam koşullarının tüm hususları iktidarın nesnesi haline gelmiştir. Kentin unsurlarından “yapılı mekân”, nesne olarak, yani mekanizmaların, belli bir etkide bulunmak için kendisine doğru yöneldiği şey olarak ortaya çıkmaktadır. İktidar nesne olarak kente iki fonksiyon yüklemektedir. Sermayenin birikimi ve yeniden üretimi, ürünlerin ve sermayenin dolaşımını hızlandırma maksadıyla tüketim mekânları oluşturma.

Kapitalizmin değişmeyen amentüsünü, sermaye birikimi sürecinin başat bir amaç olması oluşturur (İnsel, 2015: 61-63). Son dönem uygulamalarına bakılınca neo-liberal politikaya uygun olarak kentsel mekânda emeğin yeniden üretiminin terk edildiği ve sermayenin yeniden üretimine ve birikimine öncelik verildiği görülmektedir (Kahraman, 2021: 58). Harvey’in (2016a: 42) belirttiği üzere kentleşme ve sermaye birikimi el ele yürümektedir. Neo-liberal dönemin kentleri sermaye birikiminde başrolü almıştır. Sermaye birikiminin önemli bir unsuru kentsel rantlardır. Devlet ve kent yönetimi kentsel toprak üzerindeki tekelleşen konumları ile toprak rantının oluşum ve bölüşümü üzerinde doğrudan söz sahibidirler (Güler, 2013: 340).

Barınma meselesine ilişkin sınıf mücadelesi, kentin bildiğimiz anlamda şekillenmesine büyük etkide bulunmuş; ayrıca barınma meselesi, meta üretimi ve sermaye birikiminin aracı olmuştur (Harvey, 2015b: 117). Kentsel topraklar kullanım değeri için değil, daha ziyade değişim değeri nedeniyle aranan ve devamlı olarak el değiştirmesi tavsiye edilen bir aygıt durumuna getirilmiştir (Keleş vd., 2022: 35). Kentsel rantlar küresel kapitalizme eklenmesinin önemli bir aracı haline gelmiştir (Turan, 2009: 14). Toprak bir kez mali sermayenin ilgi alanına girdikten sonra en temel gereksinimlerin karşılanması maksadıyla değil, sermaye birikiminin bir aracı haline getirilerek kullanılmaktadır (Turan, 2009: 66-67). Kentin rant amaçlı değişen mekânsal biçimi gelir dağılımını etkileyen başlıca mekanizmalardan biridir (Harvey, 2016b: 69).

Kapitalist küreselleşme Marx tarafından gözlemlenmiş olan eğilime uygun bir biçimde, mallar, hizmetler, işgücü ve doğaya ait her şey metalaştırmaktadır (Bidet, 2016: 15). Artık günlük yaşam

giderek artan bir şekilde meta ve onun ihtiyaçları tarafından şekillendirilmektedir (Merrifield, 2012: 24). Lefebvre (2007: 71-72), neo-liberalizmin daha 1950'lerde "tüketim üzerinden" ve "tüketim aracılığıyla" gündelik hayatı şekillendirme olanağının farkına vardığını belirtmektedir. Gündelik hayat, artık bir nesne olmuştur: gündelik hayat, "üretim-tüketim-üretim" haline gelmiştir (Lefebvre, 2007: 86). Üretim-tüketim-üretim silsilesi içerisinde sermaye birikiminin sekteye uğramaması ürünlerin ve sermayenin dolaşım hızının artmasına bağlıdır. Ürünlerin ve sermayenin dolaşımını hızlandırmak ise tüketimin kitleleşmesini ve artmasını gerektirmektedir. Bu ise tüketime yönelik davranış kalıplarının kent içinde yeniden anlamlandırılması ile mümkündür.

Kentler sadece bireysel (hane halkı) tüketimin değil, ortak (toplumsal) tüketimin de merkezi olmuştur. Kent, bütün toplumun gündelik yaşamının temelinde bulunan ortak tüketimin araçlarının / nesnelere (konut, ticaret, eğitim, kültür, sağlık, ulaşım vb.) örgütlenmesini kontrol eder (Castells, 2017:16,34). Kent, kamusal mallar ve hizmetlerin, devlet tarafından karşılanan ve kapitalist yeniden üretimi ve kriz yönetimi için hayati değere sahip şeylerin "toplu tüketimi" için tasarlanmış bir mekân haline almıştır (Merrifield, 2012: 26). Bugünkü halleriyle kentler ürünlerin ve sermayenin dolaşım hızını artırmak üzerine kurgulanmış tüketim mekânlarına dönüştürülmüştür.

Bireysel tüketim de (hane halkı tüketimi), üretimin ve sermaye birikiminin düzgün bir şekilde sürdürülebilmesi açısından büyük önem ifade etmektedir (Castells, 2017: 38). Kent ve kentsel mekânlar, tüketime anlam veren üstün bir tüketim malı haline gelmiştir (Lefebvre, 2007: 90). Kentin yapısal mekânının değiştirilmesi, günlük hayatı ve tüketim mekanizmalarını da değiştirir (Kırbaş, 2017: 3). Nesnenin yani kentin metalaşması biçimi de nesnenin kendisinde tanımlı bir şey değildir. Bu biçim, bu biçimsel varoluşa gerçeklik kazandıran öznenin bağımsız tanımlı değildir (Aslan, 2017: 174). Nesnelere toplumsal ilişkiler dolayısıyla bazı toplumsal nitelikler atfedilmesi "yapılı mekânı" onları var eden süreçlerden bağımsız "kendinde şeyler" olarak değil toplumsal ilişkiler aracılığıyla gerçeklik kazanan varlıklar olarak algılamamızı zorunlu kılar. Bu açıdan kentin planlanması sınıf mücadelesinin yansımasıdır. Bir toplum sınıf mücadelesi içerisinde kenti şekillendirirken yaşam ve varoluş biçimlerini, davranış kalıplarını da şekillendirir. Gündelik hayatın mekânı değiştiğinde gündelik hayat da değişir.

Bu bağlamda burjuva "sınıf stratejisinin" bir parçası olarak yapılı mekânın ve bununla beraber gündelik hayatın sermaye birikimi ve kârlılık güdüsünü önceleyerek planlanmakta ve inşa etmekte olduğunu görmezden gelmemek gerekmektedir. Bu sürecin içerisinde kent "ideolojik nesne" olarak karşımıza çıkmaktadır. Lefebvre'nin (2007: 104) de belirttiği üzere kent ideoloji yüklüdür. Bu yönüyle nesne olarak kent, ideolojisine uygun özneyi yaratmak ister. Burada da burjuva sınıf stratejisinin ikinci ögesi olan "özne" karşımıza çıkmaktadır.

3. Özne Olarak Kent

Feuerbach Üzerine Tezler'de Marx (2013: 15), "Bundan önceki tüm materyalizmin başlıca kusuru; nesnenin, gerçekliğin, duyumsallığın duyusal insan etkinliği, pratik olarak, öznel olarak değil, yalnızca nesne ya da sezgi biçiminde kavranmasıdır" diyerek öznenin, insan etkinliğinin tarihsel süreçteki önemine açıkça vurgu yapmıştır.

Marx'ın felsefesinin başlangıç önermesi "erkek" ve "kadınların" başka ne olursa olsunlar her şeyden önce birer fail olmalarıydı ve onlar maddi çevrelerini dönüştürürken kendilerini dönüştüren varlıklardı (Eagleton, 2018: 149). Marx dünya tarihini, insanların ardında, onların iradelerinden ayrılmaz ve bağımsız toplumsal ilişkiler içinde görmüştür. Tarihsel bağlamdan koparılmış soyut bireyler üzerine kurulu teorilerin, aslında bireysel düşünce ve eylemi açıklayacak olan temelde yatan toplumsal ilişkileri (ve hepsinin üstünde üretim ilişkilerini) gizleyeceğini de ifade eder (Bottomore, 1993: 87).

Bu bağlamda kentin maddi koşulları ile ilişkilendirilen, tarihsel bağlam içerisine yerleştirilen "nüfusun" özne olarak iktidar ile ilişkisinin önemi ortaya çıkmaktadır. İktidarın bu noktada kente yüklediği misyon; ideolojisine uygun sınırlı eylem alanı içerisinde hareket eden öznenin (nüfusun)

oluşturulmasıdır. Kent bir bütün olarak bireylerin davranış kalıpları üzerinde belirleyicidir. Bu hususa farklı açılardan yaklaşan “hegemonya”, “yönlendirilmiş tüketim toplumu”, “güvenlik düzeneği”, “habitus” vb. kavramlar bireysel karar verme süreçlerinde yapının etkisine vurgu yapmaktadır.

Homo economicus, görünmez el ve rasyonel seçim gibi neoklasik / neoliberal iktisadın soyutlamalarına yönelik bir karşı çıkışı ifade eden “hegemonya” (Gramsci, 1986: 73-179), “habitus” (Bourdieu, 2021: 171), “yönlendirilmiş tüketim toplumu” (Lefebvre, 2007: 42-73), “güvenlik düzeneği” (Foucault, 2019a: 3-77) kavramları, bireysel davranışların sadece akılcı hesaplara, bireyin faydasını maksimize eden özgür bireyin kararları tarafından oluşturulmadığını farklı bağlamlarda ifade etmektedir. Bu kavramların kökünü Marx’ın Feurbach Üzerine Tezler’inde görmek mümkündür.

Gramsci devleti sadece bir zor aygıtı olarak görmemektedir. Siyasal eylem ve devlet yaşamında “çifte perspektif”, yani otorite ve hegemonya birlikteliği söz konusudur (Gramsci, 1984: 70). Gramsci devleti şu şekilde tanımlamaktadır: “sivil toplum + politik toplum, zorlamayla güçlendirilmiş hegemonya” (Portelli, 1982: 33). Gramsci (1984: 13) bireyin, tarihsel olarak belirlenmiş toplumsal ilişkilerin bütünü olduğunu ifade etmiştir ve dolayısıyla tarihsel olarak belirlenmiş bireyin oluşumunda zor ve rızanın diyalektik ilişkisine vurgu yapar. Gramsci hegemonyanın ekonomik bir nitelik taşıdığını, hegemonyanın dinamik bir kavram olduğunu ve üzerinde hegemonya kurulacak grupların çıkar ve eğilimlerinin dikkate alındığı, hegemonya altına alınan grupların aktif bir biçimde sürece dâhil edildiğini ileri sürer (Forgacs: 2022: 507). Gramsci hegemonya kavramı içerisinde ideoloji ve kültüre yer vermiş olup kültür alanının her geçen gün iktidar tarafından soğurulduğunu ifade eder (Portelli, 1982: 32).

Lefebvre göre, üretim kavramı “insanın” kendisini üretmesini ve toplumsal ilişkilerin üretimini de kapsar. (2007: 42). Bu üretim sürecinde gündelik hayatta da üretilir. Gündelik hayat toplumsal bütünün ürünüdür ve “kentte gündelik hayatın çözümlenmesi ideolojileri açığa çıkarır” (Lefebvre, 2007: 39-44). Tüketim ideoloji, kültür, kurumlar ve örgütler gibi özgül dolayımlarla yeniden ortaya çıkar (Lefebvre, 2007: 43) ve Lefebvre (2007: 73), toplumu gündelik hayat üzerinden “bürokratik yönlendirilmiş tüketim toplumu” olarak tanımlar. İktidar kentin planlanması süreci ile bir tüketim toplumu kurmak, kentsel yaşamı denetleyip yönlendirmek istemektedir (Lefebvre, 1996: 84-85).

Foucault’nun (2012: 110) belirttiği üzere iktidar gündelik yaşantımızla ilgilidir. İktidar gündelik hayatın düzene sokulmuş zamanı aracılığıyla insanlar üzerine uygulanır (Foucault, 2019b: 201). Bununla birlikte Foucault, kentin ahlaki bir işlevinin olduğunu ifade etmekte ve ahlaki işlevi insanların yapıp etme biçimlerine dayatılması gereken şeylerin tümünü yayma olarak tanımlamaktadır (Foucault, 2019a: 15-16). İktidar bireyi kategorize ederek, kimliğine bağlayarak, ona hem kendisinin hem de başkalarının onda tanımak zorunda olduğu bir hakikat yasası dayatan gündelik yaşam pratikleri oluşturur (Foucault, 2021: 62). Bu noktada iktidar, kişilerin mümkün eylem alanını belirleme biçiminde tanımlanabilir (Foucault, 2021: 1992: 73). İktidar sadece şiddet uygulamaktan, ceza vermektense ibaret olmayıp, istek ve arzu yaratarak, zevki kışkırtarak, bilgiyi üreterek ceza vermek ve şiddet uygulamaktan çok daha derine işler. İktidar vücudu çalıştırır, eyleme nüfuz eder, istek ve arzu ile iç içe girer (Foucault, 2012: 49). İktidar normu / normali belirler ve bireyin bedeni, hareketleri, tutkuları, hal ve gidişleri, yatkınlıkları üzerinden işler (Foucault, 2019b: 389). Foucault’nun burada anlatmak istediği, insanın kendisine atfettiği veya kendisine atfedilen bir “deneyimler” –bilme, inanma, arzulama, hissetme, davranma, eyleme veya Foucault’nun sıklıkla tercih ettiği bir terminolojiyle söylersek “var olma” biçimleri– kümesidir. Ama insanın bir deneyimi ve ona karşılık gelen kimliği kendi deneyimi ve kimliği olarak kabul etmesi, kendini bu deneyim ve kimliğin öznesi pozisyonuna yerleştirmesi manasına gelecektir (Keskin, 2012: 14).

“Kimlik” kendini farklılıkta gözler önüne serer. Başlıca karşıtlıklar (üst / alt, zengin / yoksul gibi) kendilerini, pratiklerin ve pratiklerin algısının ana yapılanma standartları olarak empoze etmeye meyillidirler. Bourdieu, (2015: 256) habitusun bu farkların ürünü olduğunu savlar. Yaşam biçimleri, habitusların, birbirleri ile etkileşimi sürecinde habitusun kalıplarına uygun biçimde algılandıklarından toplumsal olarak tanımlanmış işaret düzenleri (seçkinler ve avamlar gibi) halini almış sistemli

çıktıdır (Bourdieu, 2015: 256). Zevkler, bir kişi ya da grubun pratiklerini ve mülkiyetlerinin bütünüdür (Bourdieu, 1997: 148). Habitus, bir eyleyicinin (veya benzer koşulların ürünü olan eyleyiciler kümesinin) pratiklerini hem özdeş kılarken başka bir yaşam stilini oluşturan pratiklerden farklılaştırır (Bourdieu, 2015: 255). Pratikleri ve pratiklerin algısını meydana getiren, yapılandıran bir yapı olarak habitus, aynı zamanda yapılandırılmış bir yapıdır (Bourdieu, 2015: 255). “Nesnel yapılar yapılmış öznel yatkinlikler üretme eğilimindedir, bu öznel yatkinlikler da nesnel yapıları yeniden üretme eğiliminde olan yapılmış eylemler üretirler. Faillerin, toplumsal dünya içindeki yer alışlarından neyin “anamlı” neyin “anlamsız” olduğu yolundaki kanaatleri, habitusun etkisiyle meydana gelir (Swartz, 2011: 148).

Harvey (2015b: 87) ihtiyaçların yaratılabileceğini ve neo-liberal sistemin taleplerine yönelik olarak ihtiyaçların yaratıldığını savunur. Neo-liberalleşme narsistik tüketecilik, popülist tüketecilik kültürünün inşa edilmesini gerektirir (Harvey, 2015a: 49-50). Sermayenin yeniden üretimi hem burjuvazinin hem de proletaryanın tüketim kalıplarına bağlıdır. Dolayısıyla sermaye günlük yaşantıyı tahakküm altına almak istemektedir (Harvey, 2015b: 111-112). Kentsellik bir toplumsal biçim, belli bir iş bölümüne ve egemen üretim tarzıyla uyumlu bir yaşam tarzıdır (Harvey, 2016b: 187). Kentsellik içerisinde özne ve nesne bağımsız varlıklar değildir ve birbiriyle ilişki içerisindedir. Bu yüzden özne, hem yapılandıran hem de nesne tarafından yapılandırılan olarak görülür (Harvey, 2015b: 79-80). Neo-liberalizm bütün insan eylemlerini piyasa alanına taşımak istemektedir ve neo-liberalleşmek demek kısaca her şeyin finansallaşması demektir (Harvey, 2015a: 11, 41).

Gramsci, Lefebvre, Foucault, Bourdieu ve Harvey’in de ifadelerinde görüldüğü üzere “özne” belirli toplumsal koşulların ürünüdür. Foucault’nun ifadesiyle iktidar insan özneliğini üretir (Newman, 2014: 150). Kapitalizmin gelişiminde sahneye çıkan “yeni insan” her yandan normlarla kuşatılıp denetim altına alınmış ve neo-liberal iktidara tabi kılınmış bir özne haline getirilmiştir (Bidet, 2016: 15).

Kentin unsurlarından “nüfus”; bugünün hâkim üretim tarzı olan neo-liberalizmin talep ettiği tutum, davranış ve alışkanlıkları sergilemek üzere “kentli kimliği” ile kendinden beklenen davranışları sergilemektedir. Güvenlikli sitelerde ev/villa almaya çalışmakta, mahalle esnafından değil AVM’lerde bulunan dükkânlardan alışveriş yapmakta, öğrenciler üçüncü nesil kahvecilerde ders çalışmakta, mahalle aralarında bile küresel fast food restoranlarında yemek yenilmektedir. Yapısal mekân da buna uygun biçimde şekillendirilmektedir.

İşçi mahalleleri ve konutları ise paternalist anlayışla “örnek işçi ailelerini” biçimlendirecek “örnek konutlar” olarak ve işçiler arasındaki ortak yaşamı azaltmak ve ona mülkiyet isteğini aşmak üzerine planlanmaktadır (Bumin, 2016: 102). Kentin ulaşım planları da kentin çeperlerinde yaşayan emekçiler için gündelik hayatı ev-metro-iş-metro-ev-uyku döngüsü olarak kurgulamaktadır. Bu yapı insanlar arasındaki ilişkiyi en aza indirmek üzere tasarlanmıştır (Ritzer, 2011: 195-196).

Kent içerisinde ayrışma mekânları korunarak ve/veya derinleştirilerek, etnik, mezhepsel ve dini ayrışmayı destekleyen getto, slum ve banliyöler eliyle ucuz işgücü sermayenin hizmetine sunulurken, bir yandan da “öteki” oluşturularak iktidar ilişkileri yeniden anlamlandırılarak çarpıtılır ve iktidar ilişkileri mistisize edilip görünmez kılınır.

Kentli kimliği mekânın üretiminin “nesneliğiyle”, mekânın kullanım ve tüketiminin “özneliği” ile birlikte oluşturulmaktadır. Oluşturulan kentli kimliği talep edilecek istek ve ihtiyaçları, bu ihtiyaçların giderilmesine yönelik tercihleri belirler ve sınırlar. Tercihler, içinde meydana geldikleri nesnel yapılardan ya da topluma hâkim olan normlardan bağımsız olarak ortaya çıkmayacaktır (Swartz, 2011: 143). “Bu kimliği kabul etmek, o kimliği meydana getiren deneyim kümesinin öznesi pozisyonun kabul etmek manasına gelecektir. Sorgusuz sualsiz özne konumunu kabullenmek kendini kısıtlamak, özneliği inşa eden kurumların/yapıların denetimini de gönüllü olarak kabul etmek anlamına gelecektir.” (Keskin: 2012, 14-16).

Veblen'in (2019: 41-43) 20'nci yüzyıl toplumu için dile getirdiği husus bugün de geçerli olup itibar, ekonomik başarı elde etmek olarak tanımlanıp, ekonomik başarı da, ihtiyaç ve kullanım değerinin dışında "gösterişçi tüketim" yoluyla ifşa edilmektedir. Bu tahakküm içerisinde herhangi bir şeyi satın almak belli bir dünyaya giriş yapmak ve bir topluluğun parçası olmak manasına gelmektedir. "Zamanımız kapitalist sistemi hegemonyasını sürdürebilmek adına, devamlı olarak bireylerin kimliklerini şekillendirme gereksinimi duymaktadır" (Mouffe, 2017: 110). "Özne, hegemonyanın temel işlevini yerine getiren fail haline gelmiştir ve özneleşme, hegemonyayı kuran sürecin kendisidir ve dolayısıyla da ideolojinin en temel ögesidir" (Zizek, 2012: 220-221).

Şunu unutmamak gerekir ki tüketim gelirin basit bir fonksiyonu olarak açıklanamaz (Bourdieu, 2015: 265). La Boetie'nin (2022: 44) yaklaşık beş asır önce söylediği gibi tüketim iktidarın bir aracıdır. Neo-liberalizmin küresel kent, rekabetçi kent, marka kent tanımlamaları kent kimliklerini şekillendirirken içerisinde oluşturduğu istek ve ihtiyaçlara göre kentler yeniden inşa edilmiştir. Yaratılan bu ihtiyaçlar, mekânın metalaşması süreciyle sermaye birikimine hizmet ederken, nüfusun davranış kalıplarını da oluşturur. Tema parkları, alışveriş merkezleri, güvenli siteler, marinalar, paket turlar, oteller üzerinden tüketim kültürü oluşturularak tüm gündelik kent pratikleri tahakküm altına alınmaya çalışılır.

Hausmann'ın yönetiminde hayata geçirilen şehircilik anlayışı, bir kenti değiştirmenin, aynı zamanda bir kentin yaşama biçimini, kültürünü, insanını değiştirmek olduğunun en iyi örneğiydi (Bumin, 2016: 109). Kentin planlanması sadece yapı stokunu şekillendirmez, bir yaşam tarzını da beraberinde getirir. İnsanlık koşullarını değiştirmeye muktedirdir ve böyle yaparak aynı zamanda kendini de değiştirir (Eagleton, 2018: 99). Yaşamı değiştirmek, kenti değiştirmek olduğu gibi kenti değiştirmek de yaşamı değiştirmektir (Bumin, 2016: 13).

4. Neo-Liberalizmin Kerberosu Olarak Kent

Steve Jobs'un "insanlar siz onlara gösterene kadar ne istediklerini bilmezler" (Bloomberght, 2015) ifadesi, Thatcher'in "İktisat yöntemdir; hedef ruhu değiştirmektir" (Macfarlane, 2019) sözü ile birlikte değerlendirdiğinde neo-liberalizmin çalışma mekanizması yaklaşık olarak ortaya çıkmaktadır. Neo-liberalizm insanın düşüncelerini, duygularını, alışkanlıklarını, dünyayı algılayışını hedefe koyar.

Neo-liberalizmin sadece ekonomik bir doktrin olmayıp yaşamı tamamen abluka altına alan normativite ve rasyonalite biçimlerini dayatır (Keskin, 2016: 71). Bununla birlikte ideolojinin, sınıfların ve tarihin sonu kavramsallaştırması ile "Post-yapısalcı yaklaşım ben ve öteki farkını ırk, millet, etnisite, cinsel yönelim, ten rengi, din, dil gibi genel, soyut ve sembolik yüzergezer göstergelerle muhakeme etmekte; toplumsal ve ekonomik koşulların kimlik aidiyetleri üzerindeki etkisini tartışma dışında bırakmaktadır" (Sağlam, 2020: 3).

Neo-liberalizm hegemonyasını bu yolla kurmaya çalışırken rıza ve zorun belli orandaki bileşimlerini kullanmaktadır. Bununla birlikte Gramsci'nin (1984, 31-32) de belirttiği üzere siyasetin temel amaçlarından birisi yönetilenlerin itaatini sağlamaya yönelik en az direnç oluşturacak yöntemi bulmaktır. Foucault'da (2012: 23) gözetlemenin/denetlemenin cezalandırmadan daha etkili ve verimli bir yöntem olduğunun anlaşılmasıyla iktidarların işleyişinin değiştiğini ifade eder. Neo-liberalizm bu çalışma mantığı içerisinde kenti ve gündelik hayatı hegemonyasını inşa edecek ve koruyacak bir güvenlik düzeneği, bir habitus olarak inşa etmeyi hedeflemiştir.

Mekân ve çevrenin dönüşümü ile kurulan tahakküm ve denetim pratikleri yansız değildir (Harvey, 2015b: 234). Hâkim sınıfın çıkarları doğrultusundadır. Bununla birlikte iktidar gönüllü rıza sağlamak için yetecek ölçüde faydalı ve destekleyici bir görünüme bürünmelidir (Mumford, 2019: 50). Bu faydalı görünümüne rağmen "Her düzen başka ihtimallerin dışlanması üzerine kuruludur ve daima güç ilişkilerinin belirli bir düzenlenişinin ifadesidir" (Mouffe, 2017: 22). Bu manasıyla kent bugün neo-liberal güç ilişkilerinin düzenlenişinin dışavurumudur. Neo-liberal güç ilişkilerinin düzenlenişinde kent,

sermaye birikimini korumak ve nüfusu kontrol etmek/denetlemek amacıyla burjuvazinin koruyuculuğunu yapmaktadır.

Neo-liberalizm, kentleşme süreciyle bir taraftan iktidar ilişkilerini yeniden anlamlandırır/çarpıtır ve bir taraftan da mistisize eder, görünmez kılar. Ayrıca kentler sermaye birikiminin aksamaksızın devam edebilmesi adına burjuvaziye ucuz emek, müşteri, rant, tüketim sunar. Bununla birlikte neo-liberal hegemonya hak ve özgürlükleri kendi ideolojisine uygun biçimde yorumlayıp (Mouffe, 2001: 17) kullanıma sokarak gündelik hayatı etkiler. Neo-liberal kentte mülkiyet hakkı ve sözleşme özgürlüğü vazgeçilmezdir. Bu yolla iktidar kent hukuku ve yönetimini de şekillendirir.

Kent piyasayı, üretim sürecini, üretici ve tüketici davranışlarını, sosyolojiyi, kültürü, alışkanlıkları, önyargıları vb. kontrol ederek iktidarı koruyuculuk görevini icra etmektedir. Bu süreç hiyerarşikleştirme, bireylerin sürekli sınıflandırılması, nitelendirilmesi, sınırların oluşturulması unsurlarını içeren bir gözetleme ve kontrol sistemi gerektirir (Foucault, 2012: 78). Kent tüm bu unsurları bünyesinde barındıran bir kontrol sistemidir. İktidar, insanların gündelik yaşamlarına kent vasıtasıyla girerek “her yerde var olma” ve “görünmeden var olma” biçimini mümkün kılmıştır.

SONUÇ:

Neo-liberal iktidarın nasıl işlediğini ve hegemonyasını nasıl inşa ettiğini anlamak için kentin işleyişini ve gündelik pratikleri incelemek gerekir. İddiamız neo-liberal iktidarın kentin yapıları mekânını ve kentlilerin davranış kalıplarını belirleyerek gündelik pratikleri oluşturduğu ve bu yolla hegemonyasını inşa ettiğidir.

Burada kentin mekânsal biçiminin bireylerin davranış örüntüsünü doğrudan belirlediği yönünde mekânsal determinist bir iddia dile getirilmemektedir. Oluşturulan yapısal mekân ile bireylerin mümkün eylem alanlarının ve tercihlerinin iktidar tarafından şekillendirildiği ve bu yolla bir kentli kimliğinin meydana getirildiği diyalektik bir ilişkinin var olduğu ve iktidarın bu ilişkiler yoluyla kendisi için güvenlik mekanizmaları inşa ettiği ifade edilmektedir.

Neo-liberal iktidar sınıf mücadelesinin kentlerin bağrında yattığının farkındadır. İktidar, doğuşundan bu yana kentlerin isyanların, başkaldırıların, devrimlerin odağında olduğunu bilmektedir. Kentlerin iktidarların en azılı düşmanı olabileceğini en yakından iktidarlar deneyimlemiştir. Bu nedendir ki özellikle 19’uncu yüzyıldan sonra iktidarlar kenti kendilerini koruma işine koşmuştur. Burjuvazi, yeni yasalar çıkarmanın ve cezalandırmanın kendi iktidarını garanti altına almak için yeterli olmadığını anlamış ve toplumsal bir hegemonya inşa etmeyi hedeflemiştir (Foucault, 2012: 95-96). Bu süreçte hegemonyanın inşasında iktidar özellikle kenti, yani “yapılı mekân” ve “nüfusu” hedef almıştır. Gelir ve servet adaletsizliklerinin derinleştiği, gıda ve ekolojik krizlerin döngüsünün kısaldığı günümüzde neo-liberalizm iktidarını sürdürürebilmek için her zamankinden daha fazla kente yani kerberosa ihtiyaç duymaktadır.

Nasıl ki Yunan mitolojisinde Hades’in ayaklarının dibinde tasvir edilen kerberos, Hades’in iktidar alanına girenleri ve çıkanları kontrol etmiş ise günümüzde neo-liberalizm kendi iktidar alanında var olmasını istediği davranış kalıplarını, gündelik pratikleri ve alışkanlıkları kentler vasıtasıyla kontrol etmektedir. Neo-liberalizm kentleri hegemonyasını inşa edecek ve koruyacak bir güvenlik düzeneği, bir habitus olarak inşa etmeyi hedeflemektedir.

Etik Standart ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: [TR] Yazar / yazarlar, kendileri ve / veya diğer üçüncü kişi ve kurumlarla çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

[EN] There is no conflict of interest between the authors or any third party individuals or institutions.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur.

Finansal Destek: Bu çalışmada finansal destek sağlayan kurum ve kişi yoktur.

Teşekkür: Makalenin yaratım sürecinde desteklerini esirgemeyen Prof. Dr. Funda GENÇOĞLU'na teşekkür ederim.

KAYNAKÇA:

Althusser, L. (2002). İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları, Yusuf Alp, Mahmut Özışık (Çev.), İstanbul: İletişim Yayınları

Aslan, V. U. (2017). "Toplumsalın Yitik Öznesi ya da Metanın Fetiş Karakteri", FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi, 23, s. 159-178

Ayman Güler, B. (2013). Yerel Yönetimler Liberal Yaklaşımlara Eleştirel Yaklaşım, Ankara: İmge Kitapevi

Ayman Güler, B. (2016). Yeni Sağ ve Devletin Değişimi, Ankara: İmge Kitapevi

Bidet, J. (2016). Foucault'yu Marx'la Okumak, Zehra Cunillera (Çev.), İstanbul: Metis Yayınları

Bloomberght (2015, 13 Temmuz). Steve Jobs'ın Ünlü Sözleri, Erişim Adresi:
<https://businessht.bloomberght.com/teknoloji/haber/1102625-steve-jobs-sozleri>

Bottomore, T. (1993). Marksist Düşünce Sözlüğü, Mete Tunçay (Çev.), İstanbul: İletişim Yayınları

Bourdieu, P. (1997). Toplum Bilim Sorunları, Işık Ergüden (Çev.), İstanbul: Kesit Yayıncılık

Bourdieu, P. (2015). Ayrım- Beğeni Yargısının Toplumsal Eleştirisi, Derya Fırat Şannan, Ayşe Günce Berkkurt (Çev.), Ankara: Heretik Yayınları

Bourdieu, P. ve Wacquant, L. (2021). Düşünümsel Sosyolojiye Davet, Nazlı Ökten (Çev.), İstanbul: İletişim Yayınları

Brown, W. (2021). Neoliberalizmin Harabelerinde-Batı'da Antidemokratik Siyasetin Yükselişi, Bülent Doğan (Çev.), İstanbul: Metis Yayınları

Bumin, K. (2016). Demokrasi Arayışında Kent, Konya: Çizgi Kitapevi

Castells, M. (2017). Kent, Sınıf, İktidar, Asuman Türkün (Çev.), Ankara: Phoenix Yayınevi

Childe, G. (2001). Kendini Yaratan İnsan, Filiz Ofluoğlu (Çev.), İstanbul: Varlık Yayınları

Çınar, S. (1994). Kentsel Alanlarda Mekân Organizasyonu ve Beyazıt Çevresinin İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Eagleton, T. (2018). Marx Neden Haklıydı?, Oya Köymen (Çev.), İstanbul: Yordam Kitapevi

Eroğul, C. (2020), Devlet Nedir?, İstanbul: Yordam Kitapevi

Forgacs, D. (2022). Gramsci Kitabı Seçme Yazılar 1916-1935, İbrahim Yıldız (Çev.), İstanbul: Dipnot Yayınları

- Foucault, M. (2012). İktidarın Gözü, Işık Ergüden (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Foucault, M. (2019a). Güvenlik, Toprak, Nüfus, Ferhat Taylan (Çev.), İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Foucault, M. (2019b). Hapishanenin Doğuşu, Mehmet Ali Kılıçbay (Çev.), Ankara, İmge: Kitapevi
- Foucault, M. (2021). Özne ve İktidar, Işık Ergüden, Osman Akınhay (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Gramsci, A. (1984). Modern Prens, Pars Esin (Çev.), Ankara: Birey ve Toplum Yayıncılık
- Gramsci, A. (1986). Hapishane Defterleri, Kenan Somer (Çev.), İstanbul: Onur Yayınları
- Harvey, D. (2015a). Neoliberalizmin Kısa Tarihi, Aylin Onacak (Çev.), İstanbul: Sel Yayıncılık
- Harvey, D. (2015b). Sermayenin Mekânları Eleştirel Bir Coğrafyaya Doğru, Başak Kıcır, Deniz Koç, Kıvanç Tanrıyar, Seda Yüksel (Çev.), İstanbul: Sel Yayıncılık
- Harvey, D. (2016a). Kent Deneyimi, Esin Soğancılar (Çev.), İstanbul: Sel Yayıncılık
- Harvey, D. (2016b). Sosyal Adalet ve Şehir, Mehmet Morali (Çev.), İstanbul: Metis Yayınları
- İnsel, A. (2015): Neo-Liberalizm-Hegemonyanın Yeni Dili, İstanbul: İletişim Yayınları
- Kahraman, T. (2021). İstisna Mekân – Hukukun Eşiğindeki Kent, İstanbul: Tekin Yayınevi
- Keleş, R., Erbay, Y. ve Görmez, K. (2022): Kentsel Dönüşümden Kentsel Ranta, Ankara: İmge Kitapevi
- Keskin, F. (2012). “İktidarın Gözü”, Michael Foucault, Seçme Yazılar 4: İktidarın Gözü, Işık Ergüden (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Keskin, F. (2016). “Hükümlerlikten Yönetimselliğe Türkiye’de Neoliberalizm”, Felsefelogos Dergisi, 63, s.71-80
- Kırbaş Uyaniker, F. (2017). Neoliberalizmin Kent Üzerindeki Sosyo-Mekânsal Etkisi: Ankara Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- La Boetie, E. (2022). Gönüllü Kulluk Üzerine Söylev, Mehmet Ali Ağaoğulları (Çev.), Ankara: İmge Kitapevi
- Lefebvre, H. (1996). Writings on Cities, Eleonore Kofman, Elizabeth Lebas (Çev.), Oxford: Blackwell Publishing
- Lefebvre, H. (2007). Modern Dünyada Gündelik Hayat, Işın Gürbüz (Çev.), İstanbul: Metis Yayınları
- Macfarlane, L. (2019, 31 Aralık). New Economics Are The Method: The Goal Is to Change The World, Erişim Adresi: <https://neweconomics.org/2019/10/new-economics-are-the-method-the-goal-is-to-change-the-world>
- Marx, K. ve Engels, F. (2013). Alman İdeolojisi, Tonguç Ok, Olcay Geridönmez (Çev.), İstanbul: Evrensel Yayınları
- Merrifield, A. (2012). Metromarksizm – Şehrin Marksist Bir Hikâyesi, Nihal Ünver (Çev.), Ankara: Phoenix Yayınevi
- Merrifield, A. (2017). Yeni Kent Sorunu, Duygu Toprak, Ceren Akyos (Çev.), İstanbul: Tekin Yayınevi
- Mouffe, C. (2001). Demokratik Paradoks, Ankara: Epos Yayınları
- Mouffe, C. (2017). Dünyayı Politik Düşünmek, İstanbul: İletişim Yayınevi
- Mumford, L. (2019). Tarih Boyunca Kent Kökenleri, Geçirdiği Değişimler ve Geleceği, Gürol Koca, Tamer Tosun (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Newman, S. (2014). Bakunin’den Lacan’a Anti-Otoriterizm ve İktidarın Altüst Oluşu, Kürşad Kızıltuğ (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları

- Portelli, H. (1982). Graamsci ve Tarihsel Blok, Kenan Somer (Çev.). Ankara: Savaş Yayınları
- Poulantzas, N. (2014). Siyasal İktidar ve Toplumsal Sınıflar, Şule Ünsaldı (Çev.) Ankara: Epos Yayınları
- Ritzer, G. (2011). Toplumun McDonaldlaştırılması Çağdaş Toplum Yaşamının Değişen Karakteri Üzerine Bir İnceleme, Şen Süer Kaya (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Sağlam, R. (2020), "Yapıbozumcu Kimlik Okuması: Spivak ve Madun Kadının Kolektif Özne Statüsü", Hukuk Kuramı Dergisi, 7 (1-2), s. 1-27
- Swartz, D. (2011). Kültür ve İktidar-Pierre Bourdieu'nün Sosyolojisi, Elçin Gen (Çev.), İstanbul: İletişim Yayınları
- Turan, M. (2009). Türkiye'de Kentsel Rant, Ankara: Tan Kitapevi
- Veblen, T. B. (2019). Karl Marx'ın Sosyalist İktisadi ve Sosyalizm Üzerine Metinler, Devrim Kılıçer, Hüsnü Bilir, Ömer Mollaer (Çev.) Ankara: Heretik Yayınları
- Weber, M. (2018). Şehir - Modern Kentin Oluşumu, Musa Ceylan (Çev.), İstanbul: Yarın Kitapevi
- Zizek, S. (2012). Gıdıklanan Özne Politik Ontolojinin Yok Merkezi, Şamil Can (Çev.), Ankara: Epos Yayınları

EXTENDED SUMMARY:**Research Problem:**

An effort will be made to define the city-power relationship by hybridizing the concepts of hegemony, habitus, security mechanism and consumer society.

Research Questions:

By what methods and how does the city guard the neo-liberal power?

Literature Review:

With the process defined as the "urban revolution" by Gordon Childe (2001: 103-129), cities have begun to attract population, capital, and power, and capitalism has been accepted as a common way of life with the globalization that has enveloped the entire globe since the late 1980s (Keleş, 2017: 63). Currently, capitalism and urban life have become widespread, and neoliberalism, which is the current version of capitalism, is the dominant economic paradigm and intervenes in all areas of our lives. The dominant economic model of today, neoliberalism, has created a structure in which no initiative unrelated to the city is possible (Mumford, 2019: 608). In this context, neoliberal power maintains and strengthens its power by influencing, changing, and regulating discourse, action, and normativity in everyday urban life. Neoliberalism resorts to old tricks, such as preparing a cultural apparatus to defend itself (Ritzer, 2011: 225-26). Since the 1970s, there has been a shift from traditional industrial production to a "post-industrial" consumer culture and the service sector (Eagleton, 2018: 18), and with this change, neoliberal power has used the city as a commodity, a financial asset (Merrifield, 2017: 18). At the same time, the dominance of consumer culture in cities has also been one of the main goals. Changing the city also changes daily life (Kirbaş, 2017: 3). Changing everyday practices in the city also changes the city's identity. City identity is a dynamic concept that is the product of the physical, political, cultural, and economic conditions that affect the city (Gezgen, 2023: 21). Neoliberalism, which has infiltrated the capillaries of everyday urban life, has reflected its own form onto the city and created the "neoliberal city" and its unique "urban identity". In every country where the series of neoliberal values is adopted, cities have become a tool for implementing the state's political, economic, and social goals (Kaygusuz, 2022: 15). In the dialectical relationship between power and the governed, the city has assumed a series of functions necessary for the reproduction of the cosmic social order (Castells, 2017: 101). While fulfilling its function, the city imposes a way of life, a set of values, and an identity on people (Foucault, 2019: 15-16). As cities fulfill the functions defined for them by neoliberal powers, they use identities to make power relationships invisible. "The post-structuralist approach judges the self and the other based on general, abstract, and symbolic floating indicators such as race, nation, ethnicity, sexual orientation, skin color, religion, and language, leaving aside the impact of social and economic conditions on identity affiliations" (Sağlam, 2020: 3). However, in the process of urban planning, power aims to establish a consumer identity and a consumer society through everyday life, and to control and direct urban life (Lefebvre, 1996: 84-85).

Results and Conclusions:

Neo-liberalism aims to construct and maintain a security apparatus, a habitus that will establish and protect its hegemony over the city and everyday life. In the neo-liberal city, space and urban identity are controlled by the authorities to perpetuate the system, reproduce the workforce, and ensure capital accumulation. The practices of domination and surveillance established through the transformation of space and the environment are not neutral. They are aligned with the interests of the dominant economic model.